

FAGINA

2056 × 39°18) i els nomencl. escriuen *Zamorca*, però a Torís i a Montroi em pronunciaren *somórka* (xxx, 157, 156.24).

FAGINA

Barranc de Fagina, partida del terme de Vall-doures (Matarranya). Pel nom de la fagina, salvatgina del gènere de la mostela.

N'hi ha una variant amb *o*, semblant a la francesa *fouine* (d'on el nom científic *Mustela Foina*) en el parònim *Morro la Fogina*, pda. de serra, te. Moixent (C. de Xàtiva) (xxxii, 83.20), també existent en parlars catalans del Nord i del Migjorn, en particular valencians (*DECat* III, 851b12-24, veg. allà, 851b26-37 per a l'explicació de la *o*). J. F. C.

El FAI

Saltant o cascada en el Vallès Oriental, a la confluència del riu Tenes amb el riu Russinyol. Donà nom al priorat benedictí de *Sant Miquel del Fai*, fundat l'any 997 i seguí, amb vida força discreta, fins al S. xv.

DOC. ANT. «*ecclesias s. Genesii et s. Martini et s. Felicis, que sunt ad ipsum Fallium*» a. 986 (*Cart. Sant Cugat* I, 147); «*Sti. Michaelis de ipso Fallo*» a. 1020 (*Butll. Bi. de Cat.* 1970, p. 36); «*Sto. Michaeli de Fallo*» a. 1088 (*ibid.*, p. 37); «*Sancto Michaeli de Fallio*» a. 1131 (*CoDoACA* IV, 3); «*S. Michaelis de Faio*» a. 1132 (*Cart. Sant Cugat* III, 106).

No és més que una aplicació especial de *fall* 'trenc, esquerdada, esclatxa' (*DECat* III, 866a26-44), aplicada a un trenc de cinguera per on salta l'aigua. No ha tingut mai el sentit de 'salt d'aigua' i és infundada i incongruent l'etimologia que pretenia derivar aquest NL del germànic FALLAN 'caure' (*DECat*, 849a16 ss.).

Sembla ser-ne un homònim mall. *Es Clot de Na Fai*, partida del terme de Sant Llorenç des Cardassar (Masc. 30E10). J. F. C.

[És inevitable afegir ací *La Riba del Fai*, indret de l'antic terme de Betesa (alta Rbg., dependent d'Aragó) que ens assenyala En Terrado, 1985, pron. *lo fai*, enorme xaragall que llença aigües cap a l'Isàvena, a la vista de Calbera. La naturalesa d'aquest lloc imposa veure-hi un **faylí*, derivat del documentat FALLIUM 'trenc, esclatxa en una riba', reduït sota la influència de *faina* 'fagina' (art. supra) i un seu sinònim *gat fai* (cf. *gat fai* a l'Alta Garrotxa etc., *DECat* III, 852a15), bestiola que freqüenta aquells boscos (Terrado), cf. *l'Obaga del Gat* allí mateix segons ell.

Potser, però, hi ha una explicació més simple de la -y- anòmala d'aquest *Fayí* < *Faylí*, car hi ha motiu per sospitar que hi hagué alguns illots de «ieisme» de *yl*, fora del domini conegut avui d'aquest fenomen: *La Fuiada*, partida que vaig oír en el terme de Viu de Llevata (xix, 179), en lloc de *Fuyleda* (veg. art. *Fu-llada*, infra), com sigui que Viu és només a 10 k. de

Betesa. A l'Alt Penedès hi ha hagut un altre tal illot: encara era popular pronunciar *fuija*, *paia* a Viladellpos i algun altre poble veí, quan hi vaig fer les enquestes l'any 1955; ara bé potser per això s'explica que es trobi *Fonte Taiada* en un doc. de 1108 i un altre del S. XII, com nom del predi anomenat *Font-Taliata* en doc. de 982, situat entre Olèrdola i Avinyonet (que és precisament on hi ha Viladellpos); veg. el § 20 de l'article *Font*. J. C.]

Fai, Faiada, Faiau, Faiedo, Faieres, V. Faig

FAIG

Reunim en aquest article els topònims que tenen com a base el ll. FAGUS 'faig'. El *DECat*, s. v. *Faig* (vol. III, 849-852) dedica un extens article a aquest mot. Allà es dóna l'explicació dels seus derivats, de les variants dialectals, dels camins de l'evolució fonètica i semàntica. Fins i tot es fan aclaridores al·lusions a la toponímia. Remetem, per tant, a aquesta obra i ens abstenem de repeticions innecessàries.

El faig és arbre propi de la vegetació centroeuropea i necessita un clima plujós i temperat. És molt apreciada la seva fusta, de gran qualitat. Produeix un fruit petit i globulós anomenat *faja*, que pot servir d'aliment a alguns animals del bosc i també als ramats de porcs. D'entrada, val a dir que l'àrea d'extensió toponímica està condicionada per les zones on creix o ha pogut créixer la planta. Així, no esperem trobar a les Illes Balears noms pertanyents a aquesta família lèxica, per tal com l'espècie és inexistent allà. L'àrea on la implantació del faig és més forta s'estén al Nord del Principat, fins la serra de Sant Gervàs per la banda de Ponent i fins al Montseny per la part de Llevant. El bastió més meridional el constitueixen els petits boscos residuals que hi queden en els Ports de Besit. L'any 1993 el país de les fagedes ocupava 483 km² del territori català, un 0,7 % de la superfície boscosa total.

Estudiarem els noms agrupant-los segons l'ètimon del qual es deriven. La classificació fonamental s'estableix entre els derivats del substantiu FAGUS i els de l'adjectiu FAGĒUS, que ben aviat va quedar substantivat i pogué designar la planta. En aquest últim cas, realitzarem una subdivisió segons que el nom presenti la solució GE > ĭ o bé la més general GE > ž. Dintre de cada un d'aquests grups presentarem els noms seguint un ordre geogràfic, de ponent a llevant i de nord a sud.

Noms que provenen del substantiu FAGUS.

Deixant de banda la Vall d'Aran, que és lingüísticament gascona, podem considerar una primera zona d'implantació del faig en la part més Nord-occidental del nostre domini: l'antic comtat de Ribagorça. La *Història Natural dels Països Catalans*, obra molt útil, assenyala únicament un punt amb presència actual de